

NR 9 | 2023

RAPPORT

DET STORA BANKRÅNET

En rapport om bankernas övervinster
under kostnadskrisen

TOBIAS SUNDIN

tankesmedjan
TIDEN

ISBN: 978-91-89117-51-8

© Tankesmedjan Tiden 2023

Text: Tobias Sundin

Foto: Istockphoto

Grafisk form: Johan Resele

INLEDNING

Det var knappast en anhållan om hjälp som [Skandinaviska] banken formulerat i sin skrivelse till regeringen [efter Kreuger]. Det var närmast en enkel anmälan, att banken hotades av en katastrof och väntade att det allmänna skulle finna medel att avvärja den. I grund och botten var det en deklARATION om att en storbank inte längre kunde betraktas som ett enskilt företag, handlande på egen risk. Att den faktiskt antagit karaktären av ett samhällsföretag.¹

Citatet ur Ernst Wigforss självbiografi *Minnen* som inleder denna rapport beskriver väl den särskilda position som banker har i en modern ekonomi. Bankerna är företag som naturligtvis syftar till att maximera sin vinst men de är också institutioner som vi är mer eller mindre tvingade till att interagera med varje dag. Vare sig det gäller att betala för matvarorna med ett bankkort, legitimera sig för myndigheter med BankID eller ta ett lån inför ett husköp är vi beroende av att banksystemet fungerar. Men denna nyckelroll i ekonomin för också med sig särskilda privilegier och möjligheter att profitera på medborgarnas bekostnad. Det är det som den här rapporten kommer att handla om.

Under 2022 och 2023 har Sverige lidit i sviterna av en kostnadskris. Rekordhög priser på basvaror som drivmedel och el, mjölk och blöjor. Det har rapporterats att skolbarn äter mer i skolan för att de inte får lika mycket mat hemma och Stadsmissionen larmar om att de inte har resurser nog att hjälpa alla som kommer till dem.² Den skenande inflationen är ett resultat av ett antal faktorer; dels flaskhalsar i de globala handelskedjorna som uppstod under pandemin, men framför allt Rysslands anfallskrig mot Ukraina och de påföljande sanktionerna, som fick elpriserna att chockhöjas, och att privata företag gjort allt för att öka sina vinstmarginaler.³

1 Gunnar Wetterberg, *Pengarna och Makten*, 2018, s 299.

2 Fredrik Thambert, Hilda Årlemyr, Nora Adin Fares, Sex av tio kommuner: Elever äter mer skolmat, DN, 14-02-2023. ; Jonna Sima, I gängens skugga har färre råd med blöjor, Aftonbladet, 15-04-2023.

3 Kristoffer Örstadius, Fakta i frågan: Är inflationen farlig?, DN, 229-06-2022. <https://www.dn.se/sverige/fakta-i-fragan-ar-inflationen-farlig/> ; Magnus Lindskog och Hanna Lovéus, Importpriser, arbetskostnader och vinster – vilken roll har de spelat i inflationsdynamiken?, 2023, s 14.

I tider av krig och kris bör bördorna delas rättvist av hela samhället. Tyvärr är det inte så det ser ut. Vissa tjänar storkovan medan andra behöver vända på varje krona för att klara vardagen.

Den här rapporten kommer att undersöka en av dessa "krisens vinnare": De svenska storbankerna. Sveriges största banker har rapporterat historiskt höga vinster under kostnadskrisen och själva bidragit till den. Rapporten kommer att visa hur denna orättvisa inte är resultatet av någon naturlag eller ekonomisk nödvändighet utan kan åtgärdas med politiska beslut.

I den första delen, "Fakta om bankernas övervinster", presenterar jag fakta om bankernas övervinster, dess storlek och bakomliggande anledningar. Jag redogör också för den statliga banken SBAB och vilka skatter och avgifter som bankerna betalar i dag.

I det följande avsnittet, "Analys och diskussion", resonerar jag kring huruvida dessa vinster kan sägas vara rättvisa, vad en övervinst är och hur man med olika medel kan komma åt övervinster. Vidare undersöks bankernas konkurrens-situation och vad som utmärker svenska bankkunder.

I "Förslag på åtgärder" presenterar jag förslag för att mildra orättvisan som övervinsterna innebär.

I rapportens första bilaga går jag igenom ett antal vanligt förekommande argument från bankernas tillskyndare.

FAKTA OM BANKERNAS ÖVERVINSTER

2022 var ett bra år att vara bankman. Sammanlagt gjorde Sveriges fyra storbanker – Swedbank, Handelsbanken, SEB, och Nordea – en kombinerad vinst på över 141 miljarder kronor.⁴ 2023 kommer att bli ännu bättre. Bara under årets tre första kvartal har storbankerna redovisat ett kombinerat rörelseresultat på strax över 145 miljarder kronor.

Detta kan jämföras med förra årets resultat för samma tid som landade på cirka 99 miljarder kronor.⁵ Det innebär en ökning med cirka 46 procent jämfört med samma period förra året. För att sätta dessa siffror i perspektiv kan vi jämföra med ett par av svenska statens utgiftsposter under 2022. Utgifterna för Försvar och samhällets krisberedskap låg på 84 miljarder kronor. Utgiftsposten ”Ekonomisk Trygghet för familjer och barn” låg på 101 miljarder kronor samma år. För rättsväsendet låg kostnaden på 61 miljarder kronor.⁶

Vad är skälet till bankernas glada dagar? Från och med maj 2022 till september 2023 har Riksbanken stegvis höjt styrräntan från 0 procent till 4 procent i syfte att bekämpa den höga inflationen.⁷ Anledningen till att Riksbanken höjer styrräntan är just för att minska den disponibla inkomsten hos privatpersoner och investeringsviljan hos företag och på så sätt sakta ned aktiviteten i ekonomin.

4 SEB, Års- och Hållbarhetsredovisning 2022, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-03-01. ; Nordea, Års- och Hållbarhetsredovisning 2022, Nordea Bank Abp, 2023-03-01. ; Handelsbanken, Handelsbankens bokslutskommuniké Januari – december 2022, Svenska Handelsbanken AB, 2023-02-08. ; Swedbank, Års- och hållbarhetsredovisning 2022, Swedbank AB, 2023-02-24.

5 SEB, Kvartalsrapport Tredje kvartalet 2023 | Januari – september 2023, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-10-25. ; Nordea, Rapport för tredje kvartalet 2023, Nordea Bank Abp, 2023-10-19. ; Handelsbanken, Delårsrapport Januari – september 2023, Svenska Handelsbanken AB, 2023-10-18 ; Swedbank, Delårsrapport Tredje kvartalet | januari – september 2023, Swedbank AB, 2023-10-26.

6 Regeringskansliet, ”Statens budget i siffror”, Regeringskansliet, hämtad 2023-10-17.

7 Riksbanken, ”Styrränta, in- och utlåningsränta”, Sveriges Riksbank, hämtad 2023-10-173.

Den genomsnittliga bolåneräntan har i stort sett följt efter styrräntan, från omkring 1,5 procent i maj 2022 till cirka 4,7 procent i oktober i år.⁸ Följaktligen har även hushållens kostnader för bolåneräntor mer än trefaldigats sedan 2021.⁹ Vidare har arbetsmarknaden visat på en överraskande motståndskraft, vilket lett till mycket låga kreditförluster för de fyra storbankerna.¹⁰ Enligt en beräkning i DN 2023-07-31 innebär det i snitt ökade ränteutgifter på 29 400 kronor per år för varje lånad miljon.¹¹ I SEB:s privatekonomiska stresstest räknar banken med 55 000 kronor per år i ökade bolånekostnader för en genomsnittlig barnfamilj som bor i villa med 70 procents belåningsgrad, mätt från 2021 till 2023.¹²

Bankernas ökade vinster beror inte på att bankerna har fått bättre marginaler på bolån, (dessa har snarare sjunkit jämfört med perioden 2014–2020). I stället beror vinsterna på att man höjt räntorna på utlåning men valt att behålla sparrentorna på låga nivåer.¹³ För det första halvåret 2023 steg Swedbanks räntenetto med 71 procent, Nordea med 37 procent, Handelsbanken med 41 procent, SEB med 53 procent jämfört med 2022.¹⁴

Räntenettet (skillnaden på vad en bank betalar för inlåning och vad den tar betalt för utlåning) är bankernas största intäktspost och det är därmed här vi hittar huvudanledningen till de historiska vinsterna. Trots att bankerna har tjänat stora pengar har det dröjt att höja inlåningsräntan på kundernas spar- och lönekonton, det vill säga betala kunderna för deras inlåning. Detta bör dock inte förvåna, i och med räntenettet är den största delen av bankernas rörelseresultat.

Ytterligare en anledning till ökningen av räntenettet är Riksbankens användning av så kallade ”kvantitativa lättnader” under coronapandemin och de föregående åren. Det är en form av penningpolitisk stimulans där Riksbanken köper värdepapper av bland annat företag och banker för att säkerställa deras finansiering och förhindra att ränteläget höjs som resultat av en oroligare ekonomi. Mellan 2020 och 2022 köpte Riksbanken obligationer för över 700 miljarder kronor.¹⁵ Dessa tillgångar har sedan dess kraftigt minskat i värde, vilket har tvingat

8 Compricer, ”Bolån - Jämför, flytta eller ansök om bostadslån”, Compricer AB, hämtad 2023-10-17. Siffrorna gäller för 3 månaders bindingstid, med högre räntor för de längre bindningstiderna.

9 SEB, Privatekonomiskt stresstest - Så mycket har den ekonomiska omställningen kostat hushållen 2022-2023, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-08-31.

10 SEB, Kvartalsrapport Andra kvartalet 2023 | Januari – juni 2023, 2023-07-18, ; Nordea, Halvårsrapport 2023, 2023-07-17, ; Handelsbanken, Delårsrapport Januari–juni 2023, 2023-07-19, ; Swedbank, Delårsrapport Andra kvartalet januari – juni 2023, 2023-07-18.

11 Julia Caesar, Så många tusenlappar kan du spara på att byta bank, DN, 2023-07-31.

12 SEB, Privatekonomiskt stresstest - Så mycket har den ekonomiska omställningen kostat hushållen 2022-2023, 2023-08-31. Räntekostnaden i kronor är beräknad efter ränteavdrag.

13 FI, ”Bankernas bruttomarginal på bolån”, Finansinspektionen, 2023-08-29.

14 SEB, Kvartalsrapport Andra kvartalet 2023 | Januari – juni 2023, 18 juli 2023, ; Nordea, Halvårsrapport 2023, 17 juli 2023. Handelsbanken, Delårsrapport Januari–juni 2023, ; Swedbank, Delårsrapport Andra kvartalet januari – juni 2023.

15 Riksbanken, ”Innehav av värdepapper i svenska kronor”, Sveriges Riksbank, 2023-10-02.

Riksbanken att ansöka om en kapitalinjektion från staten på cirka 80 miljarder.¹⁶ För att finansiera dessa köp tog Riksbanken lån av bland annat storbankerna och i dagsläget ligger det kombinerade saldot för storbankernas inlåning på cirka 1 000 miljarder kronor. När styrräntan låg på noll behövde inte Riksbanken betala storbankerna för denna inlåning men i takt med en höjd styrränta (i skrivande stund på 4 procent) har det här blivit en stor utgift för Riksbanken. Det exakta tillskottet till bankernas vinster i form av räntebetalningar från Riksbanken är svårt att avgöra men beräknas till cirka 15–40 miljarder kronor.¹⁷

Så länge styrräntan är hög lär bankernas utlåningsräntor också vara det. Men även om Riksbanken skulle sänka styrräntan i morgon, kommer bankerna sannolikt att försöka behålla sitt höga räntenetto så länge som möjligt utan att förlora en alltför stor mängd marknadsandelar. En prissänkning förutsätter att bankerna av konkurrensförhållanden tvingas till det, vilket – som vi kommer att återkomma till – förutsätter en fungerande konkurrens.

Svenska hushåll är särskilt känsliga för räntehöjningar på grund av befolkningens höga nivå av skuldsättning. Enligt SCB har Sverige den tredje högst skuldsatta befolkningen i EU, efter Danmark och Luxemburg.¹⁸ Data från 2022 beräknar hushållens genomsnittliga skuldkvot, det vill säga skuld som del av disponibel inkomst, till 192,2 procent.¹⁹ Den största delen av dessa lån är just bostadslån, 83 procent enligt Finansinspektionens rapport *Den svenska bolånemarknaden* från mars 2023.²⁰ Dessutom står svenskarna ut i internationell statistik som ett folk med hög andel lån med kortare bindningstid och rörliga räntor.²¹

I Sverige har vi en statligt ägd bank, SBAB (Statens Bostadsfinansieringsaktiebolag). Banken bildades 1984 för att avlasta statsbudgeten för lån relaterade till bostäder. Gradvis har SBAB:s mandat utvidgats och i dag bedriver den verksamhet som vilken annan bank som helst. SBAB har ett avkastningsmål på 10 procent av eget kapital, vilket är nära där storbankerna ligger.²² Banken har likt storbankerna haft mycket goda resultat i år och i fjol. SBAB redovisade själva en ökning av räntenettet med 30 procent och en ökning av rörelseresultatet med 40 procent för det första halvåret 2023 jämfört med samma tid föregående året.²³

16 Riksbanken, "Thedéen: Riksbanken behöver återställa sitt kapital", Sveriges Riksbank, 2023-10-24.

17 Carl Johan von Seth, "Bankvinsterna går hand i hand med brakförlust för skattebetalarna", DN, 2023-10-27. ; Joel Dahlberg, "Oväntad effekt kan driva upp boräntorna mer", SVD, 2023-09-02. ; Björn Andersson, Meredith Beechey Österholm, Peter Gustafsson. Riksbanksstudie Riksbankens köp av värdepapper 2015–2022, Sveriges Riksbank, 2022-12-01, s 68.

18 SCB, "Svenskar har höga skulder jämfört med andra europeer", Statistiska Centralbyrån, 2023-04-25.

19 Ekonomifakta, "Hushållens Skulder", Ekonomifakta, 2023-07-10.

20 Finansinspektionen, *Den svenska bolånemarknaden*, mars 2023, s 5.

21 Ebba Blume/TT, FI: Rörlig boränta har bitit hushållen i svansen, SvD, 2023-06-29.

22 SBAB, "Ägarstyrning", SBAB Bank AB, 2023-05-10.

23 SBAB, Delårsrapport | Januari–juni 2023, SBAB Bank AB 2023-07-19.

Mellan 2002 och 2008 hade SBAB ett lägre satt avkastningsmål och ett uttalat uppdrag att verka för ökad konkurrens på bankmarknaden. Riksrevisionen ansåg dock att målet med ökad konkurrens var underställt avkastningsmålet. Trots det konstaterar Riksrevisionen att SBAB lyckades pressa ner marginalerna på bostadslån åren som följde efter millennieskiftet.²⁴ Banken sänkte det egna räntenettet från cirka 1 procent per hundra lånade kronor till 0,6 procent, vilket enligt Riksrevisionen bidrog till att minska de andra bankernas marginaler på bolån.²⁵

Hur ser bankernas skatter och avgifter ut nu?

Svenska banker betalar samma skatter som andra företag, med undantag för mervärdesskatt på finansiella transaktioner. En sådan skatt anses praktiskt svår att införa. Riksbanken menar att banksektorn har ytterligare en skattemässig fördel i jämförelse med andra branscher: sin höga skuldfinansieringsnivå, som ger rätt till omfattande avdrag på räntekostnader.²⁶

År 2022 infördes en bankskatt, "Riskskatten", som motiverades med behovet av mer pengar till Sveriges försvar, och som ett sätt att uppmuntra stabilitet i finanssystemet. Bara kreditinstitut med skulder på över 150 miljarder kronor omfattades av skatten och gränsvärdet höjdes till 166 miljarder kronor år 2023, i syfte att ta hänsyn till en ökande penningmängd. Skattesatsen låg vid 2022 på 0,05 procent av ovan nämnda skulder och höjdes till 0,06 procent 2023. Intäkterna beräknas till cirka 7,5 miljarder kronor för 2023.²⁷

Vidare betalar bankerna resolutionsavgiften. Avgiften går till att finansiera tre arrangemang som syftar till att värna finansiell stabilitet vid händelse av en bankkris; resolutionsreserven, insättningsgarantifonden och stabilitetsfonden. Dessa reserver ska i kristider bland annat användas till att förbättra likviditeten hos banker, ersätta bankkunder för förlorade pengar och finansiera Riksgäldens förebyggande verksamhet. Intäkterna av resolutionsavgiften uppgick under 2023 till 4,06 miljarder kronor.²⁸

Som det motiverades i propositionen för införandet av den ovan nämnda riskskatten syftar Riksgäldens åtgärder dock inte till att mildra de indirekta kostnader som finanskriser medför för den övriga ekonomin som bortfallen tillväxt, lägre investeringsgrad, ökad arbetslöshet samt de sociala och hälsomässiga

24 Riksrevisionen, SBAB – mervärde, mångfald och konkurrens? RiR 2012:19, Riksrevisionen, Riksdagens internttryckeri, Stockholm 2012. s 62.

25 Riksrevisionen, SBAB – mervärde, mångfald och konkurrens?, s 29, s 43.

26 Riksbanken, Remissvar om promemorian Riskskatt för vissa kreditinstitut, Sveriges Riksbank, 2020-11-13.

27 ESV, "Inkomster i statens budget", Ekonomistyrningsverket, augusti 2023, Hämtat 2023-18-10.

28 Riksgälden, "Resolutionsavgifterna för 2023 är nu betalda", Riksgäldskontoret, 2023-09-04

konsekvenser som staten på olika sätt behöver åtgärda. På så sätt menade propositionen att det inte är orimligt att bankerna också betalar särskilda skatter som en av de stora kostnader en finanskris kan innebära.

ANALYS OCH DISKUSSION

Bankernas övervinster

Det mest fundamentala sättet en övervinst skiljer sig från vinst är genom att vara resultatet av ett marknadsmisslyckande. På en teoretisk marknad med perfekt konkurrens består priserna av produktionskostnaderna plus minsta möjliga vinst och saknar därför övervinster. Övervinster kan ha en mängd olika orsaker som naturliga monopol, särskilda privilegier, asymmetrisk information, marknadsinflytande eller skalfördelar.

Eftersom övervinster är ett resultat av ett marknadsmisslyckande utgör den ett ovanligt bra beskattningsunderlag. Om man lyckas härleda vad som utgör övervinster kan man i teorin beskatta dessa högt utan att förstöra investeringsviljan eller höja priserna för kunderna, eftersom bolaget fortfarande kommer gå med en konkurrensmässig vinst jämfört med andra bolag inom samma eller andra sektorer.²⁹

Bankernas övervinster sker i tider av en kostnadskris. Men det rör sig inte om vilken kostnadskris som helst, utan om en kris som de höjda bolåneräntorna i högsta grad är bidragande till. SCB publicerar löpande statistik över KPI (inflation) och KPIF (inflation undantaget förändrade räntekostnader) som i den senaste mätningen för september låg på 7,5 procent respektive 4,7 procent.³⁰ En stor del av den press svenska hushåll nu utsätts står därmed i direkt relation till bankernas vinstregn. Enligt SEB:s privatekonomiska stresstest från den 31 augusti 2023 består 84 procent av kostnadsökningarna för en barnfamilj av högre mat och priser för räntor.³¹

29 Gregor Schwerhoff, Ottmar Edenhofer och Marc Fleurbaey, Taxation of economic rents, *Journal of Economic Surveys*, 34: 2020, s. 398-423. ; Mazzucato, Mariana. Ryan-Collins, Josh., Gouzoulis, Giorgos., Mapping modern economic rents: the good, the bad, and the grey areas, *Cambridge Journal of Economics*, Volume 47, Issue 3, 2023, s s515-517.

30 SCB, "SCB Statistikmyndigheten", Statistiska Centralbyrån, Hämtad 20-23-10-18. Mätning från september 2023 jämfört med samma period förra året.

31 SEB, Privatekonomiskt stresstest - Så mycket har den ekonomiska omställningen kostat hushållen 2022-2023, 2023-08-31.

Ett eftersatt bostadsbyggande, ett minskande antal hyresrätter (i förhållande till en ökande befolkning) och den låga styrräntan efter finanskrisen 2008 har uppmuntrat och i många fall tvingat människor att ta stora lån för att kunna bo. Ständigt ökande bostadspriser gjorde även detta till en affär som ansågs ekonomiskt lönsam på lång sikt.³² Man kan knappast beskylla människor för att de handlar i sitt ekonomiska egenintresse. Vidare kan gemene medborgare knappast beskyllas för att inte ha förutsett covid-19 pandemin eller Rysslands invasion av Ukraina, som ju är huvudorsakerna till inflationen och de följande räntehöjningarna. Den brist på konkurrens som ofta påtalas i den svenska banksektorn gör det dessutom svårt att förhandla sig till bättre villkor, vilket lämnar konsumenten i en prekär position. Riksbankens användning av kvantitativa lättnader och sedemera höjningar av styrräntan har också krattat vägen för sitt eget stora underskott och bankernas motsvarande överskott. När kriser likt de ovan nämnda drabbar samhället bör det alltid vara en prioritering att de uppoffringar och kostnader som krisen medför delas rättvist, snarare än att några få profiterar medan det stora flertalet trycks ner.

Denna orättvisa situation föranleder statliga åtgärder som förmildrar den stora överföringen av pengar från svenska hushåll till storbankerna. Tar man ett oroligare omvärldsläge samt Sveriges höga nivå av privat skuldsättning i beaktning är det inte omöjligt att ett liknande scenario kan komma att utspela sig i framtiden. Det är därför viktigt att vara beredd med kraftfulla reformförslag som snabbt kan sättas in för att hjälpa hushåll i kristider.

Den bristande konkurrensen på bankmarknaden

Låg kundrörlighet och bristande konkurrens är två av anledningarna till bankernas stora vinster.³³

Den svenska marknaden för sparande och lån är dominerat av SEB, Nordea, Swedbank och Handelsbanken. Situationen har förbättrats något de senaste åren, från cirka 80 procent av inlåningsmarknaden vid millenniumskiftet till 70 procent år 2015, vilket Konkurrensverket attribuerar till digitalisering, fler aktörer på marknaden, attitydförändringar och lättade regelverk för byte av bank.³⁴ Vad gäller utlåning tillfaller cirka 72 procent av marknaden storbankerna, enligt Finansinspektionen.³⁵ Enligt statistik från 2020 innehar storbankerna 75

32 FI, Drivkrafter bakom hushållens skuldsättning, Finansinspektionen, 2015-07-03.

33 Konkurrensverket, "Oligopol", Konkurrensverket, hämtad 2023-10-18.

34 Jeanette Carlsson Hauf, Byta bank, komplettera eller klaga, Konkurrensverket, 2018 s 7.
https://www.konkurrensverket.se/contentassets/16599ddfc4834bf1ad3637c890d30b26/forsk-rapport_2018-4-bankmarknaden.pdf

35 Finansinspektionen, Bankbarometern 29 mars 2023,

procent av banksektorns totala balansomslutning och vidgar man urvalet till de tio största bankerna är siffran 90 procent.³⁶

Trots att man vid flera tillfällen försökt göra det lättare att byta bank och få en överblick över de villkor som olika banker erbjuder består oligopolet.³⁷ Konkurrensen fungerar inte i och med att storbankerna i hög grad följer varandra i avkastningsmål och räntor. Resultatet är att det är just hos de fyra storbankerna som skillnaden på bolåneräntor och sparräntor är som störst.³⁸

I Finansinspektionens *Konsumentskyddsrapport 2022* synliggör myndigheten en orättvisa i hur ränteskillnadsersättningen – den extra kostnad man betalar om man vill lösa ut eller flytta ett lån med bunden ränta – är utformat. Kostnaden för ränteskillnadsersättningen bestäms av den ränta som konsumenten betalar för sitt bolån och syftar till att ersätta de förlorade ränteintäkter som lösning skulle innebära för banken, snarare än de administrativa kostnader som betalningen av lånet faktiskt kostar banken. Vidare behöver låntagaren även betala den del av räntan som syftar till att kompensera banken för eventuell kreditförlust, en riskpremie, trots att någon sådan risk inte finns i och med att lånet löses ut i förtid. Denna höga kostnad, särskilt kännbar för svagare kunder med högre belåning och större risk för betalningssvårigheter, innebär en inlåsningsmekanism som försämrar konkurrensen.³⁹

Det nuvarande regelsystemet är dessutom asymmetriskt utformat till bankens fördel: Ifall räntorna har sjunkit sedan man tog lånet behöver kunden ersätta banken, men om räntorna har stigit sedan lånets tecknande kompenseras inte den kund som löser sitt lån i förtid, trots att banken då kommer att låna ut de amorterade pengarna till en högre ränta än vad kunden för närvarande betalar.

Ytterligare en konkurrensfördel för storbankerna är vad som kallas TBTF-premien. TBTF står för "Too big to fail" och används ofta med hänvisning till de krisande amerikanska storbankerna som räddades av staten under finanskrisen 2008. Om en bank är TBTF innebär det att den bedöms vara så stor och systembärande att en omfattande ekonomisk kris skulle följa om den gick omkull. Detta gör att man från det allmännas sida mer eller mindre är tvungen att rädda banken med offentliga finanser. Kreditinstitut som anses vara systemviktiga ses helt enkelt som säkrare att handla med och investera i. Den "implicita statliga garantin" innebär en konkurrensmässig fördel för stora och system-

36 Finansdepartementet, Riskskatt för vissa kreditinstitut, September 2020, s 18 ; Konkurrensverket, Finansmarknaden – Konkurrens i kristider, Konkurrensverket januari 2023.

37 Finansinspektionen, FFFS 2017:23 amending Finansinspektionen's regulations (FFFS 2016:16) regarding amortisation of loans collateralised by residential property, 2017-12-15.

38 SCB, "Sparräntor släpar efter när bolåneräntor stiger", Statistiska Centralbyrån, 2022-11-28, hämtad 2023-10-18.

39 Finansinspektionen, Konsumentskyddsrapport 2022, 2022, s. 28-29.

viktiga banker eftersom de på detta sätt kan ta risker som mindre banker (eller företag i andra sektorer) inte kan samt får lägre finansieringskostnader. I Sverige hanterade vi finanskrisen 2008 bra genom att sätta krisande institut i resolution, vilket ledde till att staten faktiskt gick plus på krisåtgärderna.⁴⁰ Sedan dess har man instiftat systemet med insättningsgarantin och resolutionsavgiften. Ett av målen med dessa åtgärder var att minska TBTF-premien. Detta har också skett sedan finanskrisen 2008, vilket Blix Grimaldi et al. (2021) menar är ett resultat av just dessa åtgärder, tillsammans med högre kapitaltäckningsregler.

Trots det kvarstår en viss TBTF-premie, som Riksgälden beräknade till cirka 25 räntepunkter, (det vill säga 0,25 procent) hösten 2018. Detta motsvarar cirka 3 miljarder kronor årligen. Mer aktuella data för de svenska storbankerna saknas tyvärr på detta område. Även om TBTF-premien är relativt sett låg nu finns det en risk att den ökar igen. Tittar man på historiska data har den en tendens att öka vid tider av större finansiell och generell samhällslig och ekonomisk oro.⁴¹

Svenskarna som bankkunder

Vidare har de svenska storbankerna en sorts kulturell konkurrensfördel. Det hör inte till den svenska kulturen att pruta eller förhandla om priset innan ett köp eller avtal. Enligt en rapport från Centrum för Konsumentforskning prutar svensken i genomsnitt två gånger per år.⁴² I Sverige har man som konsument ett högt förtroende för att prissättningen på en vara motsvarar produktionskostnaderna plus en blygsam vinst. Dessutom karaktäriseras Sverige generellt av stor tillit till myndigheter, företag och medmänniskor.⁴³ Denna tillit och kultur där priser anses ristade i sten kan betraktas som en sorts kapitalreserv som banker, men även många andra företag som höjt priserna under kostnadskrisen, kan ta av för att kunna bibehålla sina övervinster.

Faktum är att Sverige på många sätt är ett drömland för bankerna. En anledning till att bankerna har kunnat höja priserna så mycket (och samtidigt undvika kreditförluster) är Sveriges generösa sociala skyddsnet. Det är mycket ovanligt att svenska kunder inte betalar sina boräntor.⁴⁴ Välfärdsstaten blir då en sorts garanti på att man fortsätter med sina betalningar trots arbetslöshet eller sjukdom.

40 Daniel Barr och Hannah Pierrou, "Vad blev notan för statens bankstöd under finanskrisen 2008-09?", Ekonomisk Debatt 8/2015, 2015.

41 Marianna Blix Grimaldi, Alberto Crosta, Åsa David, Johan Linder, Värdet av en implicit statlig garanti för storbanker, Finansinspektionen, 2019-01-22. ; Marianna Blix Grimaldi et al., Systemically important banks: is there a TBTF premium?, 2021-06-23

42 John Magnus Roos(red), Konsumtionsrapporten 2020 [Acceleration], 2020, s 29-30.

43 Johanna Cederblad/TT, Därför prutar inte svensken, SvD, 2023-02-12.

44 IMF, Sweden: Financial System Stability Assessment, Internationella Valutafonden, 2023-03-16 <https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/16/Sweden-Financial-System-Stability-Assessment-530943>

Enligt forskning från IMF är det här en av förklaringarna till varför svenska banker länge har varit mer lönsamma än genomsnittet i Europa.⁴⁵

Sverige står ut i internationella jämförelser som ett land med en mycket låg andel riskabla lån.⁴⁶ Det är bra, och borde – i teorin – sänka kostnaderna för kunderna. På en mer osäker marknad skulle bankerna behöva gardera sig mot att förlora pengar på en del lån, vilket skulle leda till högre räntor. Men på grund av den undermåliga konkurrenssituationen är det vanligare att bankerna helt enkelt tar ut en högre vinst.

Att beskatta kreditinstitut

Det största hindret för en framgångsrikt implementerad bankskatt är risken för övervältring. Övervältring är när skatten medför en motsvarande prishöjning, vilket i praktiken gör att det är konsumenterna som betalar skatten medan vinstmarginalen lämnas oförändrad. Ett sådant utfall vore ju direkt kontraproduktivt till skattens omfördelade syfte. Alternativt kan också skatten övervältras på lönekostnaderna, det vill säga genom att hålla tillbaka löneökningar eller rationalisering av arbetsuppgifter.

Risk för övervältring är särskilt stor i branscher med låg konkurrens, vilket som vi redan har konstaterat är fallet med banksektorn.⁴⁷ Vidare är banksektorns produkter immateriella och produktionen av många av dem oberoende av geografisk plats, vilket kan innebära en risk för att bankerna flyttar delar av verksamheten till ett mer skattemässigt gynnsamt land. Dessa faktorer är viktiga att ta hänsyn till, men samma argumentation hade ju kunnat användas till att helt befria kreditinstitut från exempelvis bolagsskatt. Vi ska inte låta oss skrämmas av dessa förtäckta hot.

45 IMF Sweden: Financial System Stability Assessment, 2023-03-16, s 7, 14.

46 Olle Fredriksson och Niklas Frykström, "Bad loans" and their effects on banks and financial stability, Riksbanken, 2019-03-14, s 3.

47 Finansdepartementet, Riskskatt för vissa kreditinstitut, September 2020, s 39.

FÖRSLAG PÅ ÅTGÄRDER

Rapportens reformförslag har som huvudsakliga mål att mildra kostnadskrisen för svenska hushåll. Förslagen syftar till att uppnå detta på två sätt; dels genom att förbättra konkurrenssituationen på bankmarknaden, dels genom att beskatta bankernas övervinster. Det är viktigt att sådan beskattning utformas på ett sådant sätt att den inte alltför lätt kan övervältras på konsumenterna samt inte ger andra oförutsedda effekter. Därför är det värt att kort diskutera de olika utmaningar som beskattning av banker och kreditinstitut medför.

1. Slopat vinstkrav på SBAB samt ett samhällsuppdrag att skydda hushållens ekonomi

Till skillnad från majoriteten av de statligt ägda bolagen har SBAB inget uppdrag att stärka någon form av samhällsnytta. Kungliga Dramatiska Teatern har exempelvis som samhällsuppdrag att bland annat ”vårda och utveckla det svenska språket och kulturarvet genom att framföra och bearbeta både klassisk och nyskriven dramatik.”⁴⁸

SBAB har, enligt den senaste årsredovisningen, tre målområden med sin verksamhet, som kort kan sammanfattas som god lönsamhet och konkurrenskraft, god kundnöjdhet och ett engagemang för jämställdhets- och hållbarhetsfrågor.⁴⁹ SBAB bör få ett nytt samhällsuppdrag: Att värna om, och på bästa möjliga sätt skydda, hushållens ekonomi i kristider.

SBAB används i alltför liten grad som verktyg för att värna svenska bolånekunders bästa. I dag har den statliga banken ett krav på att avkastningen på eget kapital ska uppgå till över tio procent, vilket ligger nära genomsnittet som de privata bankerna redovisar.⁵⁰ Följaktligen följer också banken de privata aktörerna i räntor. I situationer såsom nu med kraftigt ökade ränte-

48 Dramaten, Hållbarhets- och årsredovisning 2022, Kungliga Dramatiska Teatern, s 10

49 SBAB, 2022 Årsredovisning, SBAB Bank AB, s 14. 2023-03-24., s 23-24

50 SBAB, ”Ägarstyrning”, SBAB Bank AB, 2023-05-10.

netton borde SBAB proaktivt sträva efter att stärka konkurrensen och minska kostnaderna för hushållen. Detta genom ett kraftigt minskat eller helt slopat avkastningsmål under en temporär period. Genom detta hade man kunnat sänka sina bolåneräntor alternativt höja räntan på kundernas sparkonton, vilket skulle pressa storbankerna att göra samma sak och därmed minska räntenettet. Under första halvåret av 2023 rapporterade SBAB ett rörelseresultat på 1 715 miljoner kronor, vilket motsvarar en avkastning på eget kapital på cirka 13 procent. Utslaget på bankens omkring 292 000 bolånekunder skulle ett temporärt helt slopat vinstmål innebära cirka 12 000 kronor i lättade kostnader årligen.⁵¹

Att detta skulle få en prispressande effekt på marknaden generellt är sannolikt då blott hotet om en flytt av lånet av kunden till en annan bank, till SBAB, kan utgöra grunden för nya förhandlingar om räntorna, vilket skulle få en sänka priserna.

Vidare borde SBAB återfå sitt gamla samhällsuppdrag att verka för ökad konkurrens. Detta genom ett sänkt avkastningsmål under en längre period. Det gamla avkastningsmålet som sattes utifrån den femåriga statsobligationsräntan plus fem procentenheter, skulle i skrivande stund innebära en halvering av det nuvarande avkastningsmålet.

2. Konkurrensfrämjande regeländringar

Som vi redan konstaterat är konkurrensen bristfällig på bankmarknaden. Detta behöver ändras, inte bara för att det skulle leda till lägre priser för konsumenten utan även för att minska riskerna för övervältringar och övervinster.

En angelägen förändring rör reglerna för ränteskillnadsersättningen när en kund vill lösa ut ett lån eller flytta ett bundet lån mellan banker. Dagens regelverk innebär som avhandlat att kreditgivare överkompenseras med ökade kostnader för konsumenten samt försämrad kundrörligheten och med det minskad konkurrens som följd. Detta då priset för ränteskillnadsersättningen inte motsvarar bankens faktiska kostnader för att lösa eller flytta lånet. Det finns ett antal förändringar för att få reglerna mer rättvisa. För det första borde man förbjuda banken att ta ut en riskpremie som en del av ränteskillnadsersättningen. För det andra bör man instifta en övre gräns för ränteskillnadsersättningen på 3 procent av det kvarvarande lånebeloppet, vilket är hur det fungerar i Frankrike. Sist men inte minst bör man åtgärda asymmetrin i

⁵¹ SBAB, Delårsrapport Januari–juni 2023, SBAB Bank AB, 2023-07-19, s 2. ; SBAB, 2022 Årsredovisning, SBAB Bank AB, s 14. 2023-03-24.

systemet genom att göra banken skyldig att ersätta kunden ifall räntan stiger, som det fungerar i Norge.

Ett annat problem för konkurrensen är att det i dagsläget är svårt att överblicka alternativen på bolånemarknaden. Vissa steg har tagits för att förbättra detta för konsumenten, som att införa krav på att banken redovisar genomsnittet av de räntor banken faktiskt ger, den så kallade snitträntan, i kontrast till listräntan som endast är en sorts marknadsföring. Men snitträntan riskerar att ge konsumenter fel intryck, då den kan ses som det pris man kan förvänta sig få, snarare än att i egenskap av ett genomsnitt visa på att hälften faktiskt får en lägre ränta än den. Ytterligare ett sätt att förbättra konkurrensen vore därför att kräva att bankerna redovisar vilket påslag de gör jämfört med finansieringskostnaderna vid teckning av bolån i både kronor och procent. I Finland finns det krav på att bankerna ska presentera sina räntor uppdelat i påslag (det vill säga vinsten) och internbankräntan Euribor. På så sätt kan man som konsument lättare jämföra olika erbjudanden. Banker borde alltså vara tvungade att redovisa den svenska interbankräntan, Stiborräntan, samt sitt påslag i både kronor och procent vid teckning av bolån.

Ett vanligt sätt för bankkunder att förhandla ner sina räntor är att begära ut ett amorteringsunderlag. Amorteringsunderlaget är ett dokument som är kopplat till ett lån där det står hur en bank har räknat på din amortering och vilka villkor som gäller för lånet. Om du vill flytta ett bolån krävs det ett amorteringsunderlag från din tidigare bank.

I dag är tillgången till amorteringsunderlag dock svårare än den behöver vara. Hur snabbt det går för att få ut ett amorteringsunderlag varierar i alltför hög grad mellan bankerna, där det i vissa fall tar så lång tid som en vecka och behöver skickas via posten.⁵² Detta är en debatt som har pågått under en lång tid, men där banksektorn har misslyckats med att reglera sig själv.⁵³ Det finns inga skäl till att amorteringsunderlaget inte borde vara enkelt och snabbt tillgängligt digitalt för den som ber om det, särskilt för en så högteknologisk och kapitalstark sektor som banksektorn. Därför borde det lagstaddas att det som mest får ta en (1) dag från att ett amorteringsunderlag är beställt till att det är tillgängligt digitalt för kunden.

3. Tillfälligt skatt på räntenettet

Som vi konstaterat är bankernas kraftigt ökade räntenetton orsaken till att deras vinster har skjutit i höjden. Detta är inte i grunden en följd av bankernas egna agerande, utan en konsekvens av Riksbankens höjning av styrräntan,

52 Joel Dahlberg, Bästa sättet att pruta på räntan: "Få känner till det", SvD, 2023-02-14.

53 Realtid.se, Wykman efterlyser digitala amorteringsunderlag – "Mitt tålamod är slut", Realtid, 2023-03-15.

som syftat till att pressa tillbaka inflationen genom att kyla ner aktiviteten i ekonomin. Det finns dock ingen naturlag som säger att sådana inflationsbekämpande åtgärder måste genomföras på ett sätt som innebär miljardregn för bankerna.

Ambitionen med Riksbankens svångrem – att hålla nere svenskarnas privata konsumtion – torde kunna uppnås minst lika väl om den ökade vinstmarginalen beskattades och därmed tillföll samhället snarare än storbankerna. Sådana skatteintäkter skulle dessutom kunna behövas i ett läge där landets kommuner och regioner står inför omfattande nedskärningar.

Det finns flera sätt att utforma en sådan skatt. Ett relaterat exempel, som kan tjäna som ledstjärna i sammanhanget, är EU-förordningen 2022/1854, som presenterades 30 september 2022. Förordningen syftade till att implementera åtgärder mot de kraftigt stigande energipriserna, som hotade samhällsnyttan, spädde på inflationen och hämmade den ekonomiska utvecklingen.

Som huvudsakligt förslag presenterades ett tillfälligt pristak på 180 euro per megawattimme, kallat "Solidaritetsbidraget", där all vinst för försäljning som överstiger taket beskattas med 90 procent. De ökade statliga intäkterna ska öronmärkas för stöd till hushåll och företag. För att inte spä på prisutvecklingen innehåller förslaget ett antal förbehåll:

Före februari 2022 låg förväntningarna på de genomsnittliga topppriserna på grossistmarknaden för el konsekvent avsevärt under 180 EUR per MWh i hela unionen, och så har varit fallet de senaste årtiondena, trots skillnaderna i elpriser mellan regioner i unionen. Eftersom marknadsaktörernas ursprungliga investeringsbeslut fattades på grundval av en förväntan om att priserna i genomsnitt skulle vara lägre än den nivån under höglasttimmar, innebär det fastställda taket för marknadsintäkter på 180 EUR per MWh en nivå som ligger långt över de ursprungliga förväntningarna på marknaden.⁵⁴

Dessutom är taket för marknadsintäkter på 180 EUR per MWh genomgående högre, inklusive en rimlig marginal, än de nuvarande totala utjämnade kostnaderna för att producera energi för relevanta produktionstekniker, vilket gör det möjligt för de producenter som omfattas av taket att täcka sina investeringar och driftskostnader. Med tanke på att taket för marknadsintäkter ger en betydande marginal mellan de rimliga totala utjämnade kostnaderna för att producera energi och taket för marknadsintäkter kan det därför inte förväntas minska investeringarna i ny inframarginell kapacitet.⁵⁵

54 2022/1854, EU:s förordning om en krisintervention för att komma till rätta med de höga energipriserna, Paragraf 28.

55 2022/1854, Paragraf 29

Samt:

Endast vinster under 2022 och/eller 2023 som överstiger en ökning på 20 procent av den genomsnittliga skattepliktiga vinsten under de fyra räkenskapsår som börjar den 1 januari 2018 eller senare bör omfattas av solidaritetsbidraget.⁵⁶

På motsvarande sätt skulle man, vid en beskattning av bankerna, kunna bestämma en viss nivå av vinsten från räntenettet och beskatta allt som kraftigt överstiger den nivån, med 50–90 procent, vilket i praktiken skulle fungera som ett pristak.

På samma sätt som i förordningen skulle pristaket kunna sättas endast på företag som har ett räntenetto som överstiger en viss procent av vad räntenettet i genomsnitt har legat på ett antal år innan kostnadskrisen. För att minska oförutsedda effekter och kapitalflykt skulle taket vara på en nivå som är högre än tidigare år men samtidigt betydligt lägre än de nuvarande historiska intäkterna från räntenettet. Att sätta ett tak i absoluta tal, som i fallet med EU-förordningen, är svårt då intäkterna från räntenettet kommer av en rad olika källor och priset i kronor skiljer sig mellan kunderna.

I stället hade man kunnat formulera det i procent, som är fallet med ett förslag i Socialdemokraternas budgetproposition för 2024: Beskatta intäkter från räntenettet som överstiger 150 procent av ett historiskt snitt med en skattesats på 23 procent.⁵⁷

I grunden är detta förslag klokt och snillrikt utformat, men det går att spetsa till ytterligare. Mot bakgrund av att potentiella investerare eller aktieägare knappast kan sägas ha förväntat sig den 46-procentiga vinstökningen från 2022 till 2023 borde skattesatsen i alla fall kunna fördubblas. Detta särskilt som man redan lämnar utrymme för en stor vinstökning jämfört med det valda historiska snittet. Även det övre taket hade man med fördel kunnat sänka till 120 procent. Detta möjliggör fortfarande rejäla vinster, men skulle ytterligare stärka incitamenten att antingen kraftigt höja sparräntorna eller sänka utlåningsräntorna, i och med att det då skulle vara mer lönsamt att försöka ta marknadsandelar snarare än att plocka ut större vinst.

Som förslaget nu är presenterat riskerar det att inte få tillräcklig effekt på vare sig konkurrensen eller räntenettet. Enligt Socialdemokraternas beräkningar skulle skatten generera omkring 10 miljarder kronor. Med en högre

56 2022/1854, Paragraf 53

57 Socialdemokraterna, Sammanhållning i en svår tid – Socialdemokraternas förslag till statsbudget 2024, Sveriges socialdemokratiska arbetareparti, förslag 3.1.3, s 30.

skattesats, på 70 procent, skulle detta i stället (oaktat elasticitet) innebära cirka 30 miljarder kronor för statskassan och en större press på bankerna.

Detta vore inte heller extremt ur ett internationellt perspektiv. Tjeckien har infört en så kallad "windfall tax" på banker och energibolag med en skattesats på 60 procent på intäkter över 120 procent av vinstsnittet mellan 2018 och 2021. Skatten skulle gälla fram till 2025. Litauen införde en 60-procentig skatt på den del av räntenettot som överstiger 150 procent av räntenettots genomsnitt mellan 2019 och 2022.⁵⁸ I de fall där en bank bedömer att det ändå är mer lönsamt att behålla det högre räntenettot och vinsten ska inkomsterna från skatten öronmärkas för insatser som hjälper hushållen att klara kostnadskrisen.

En fördel med en skatteutformning av den här typen är att den är svår eller omöjlig att övervältra på kunderna, i och med att det är just vinsten som överstiger en viss gräns man beskattar. En hög skattesats med denna utformning är därmed i praktiken ett pristak. Att höja priserna för att skydda vinstmarginalen leder då bara till ökad beskattning.

4. Finansiell aktivitetskatt för de största kreditinstituten

Det är inte bara i dagens krisläge som det går bra för bankerna. Svenska banker, och särskilt storbankerna, har länge haft en högre lönsamhet än det europeiska genomsnittet. Den genomsnittliga lönsamheten på eget kapital låg under andra kvartalet 2023 på 16,8 procent för storbankerna, att jämföra med det europeiska snittet på cirka 10 procent. Storbankerna har legat cirka fem procent över sina europeiska konkurrenter under de senaste tio åren.⁵⁹

I många andra europeiska länder har man särskilda beskattning av banker i syfte att motverka den skattefördel som undantaget från mervärdesbeskattning innebär för finanssektorn. Ett vanligt sätt att kompensera för denna skattefördel är att använda lönekostnader som beskattningsunderlag, vilket man bland annat gör i Danmark och på Island, utefter IMF:s rekommendationer.⁶⁰

Motsvarande beskattning kan och bör införas även i Sverige, genom en finansiell aktivitetskatt på kreditinstitut vars kostnader för löner och ersättningar överstiger 8 miljarder kronor årligen. Skattesatsen ska ligga på 6 procent av dessa lönekostnader, vilket följer de danska och isländska exemplen. Gränsvärdet är satt för att stärka konkurrensen inom banksektorn. Intäkterna av

58 Reuters, European countries imposing windfall taxes on banks, Reuters, 2023-08-08. <https://www.reuters.com/business/finance/european-countries-imposing-windfall-taxes-banks-2023-08-08/>

59 Finansinspektionen, Bankbarometern 9 oktober 2023, 2023-10-9, s 17-19.

60 SOU 2016:76, Skatt på finansiell verksamhet, 2016. s 206-208.

skatten, beräknat med endast storbankerna som beskattningsunderlag, skulle uppgå till strax över 3 miljarder kronor årligen.

AVSLUTNING

Sverige står i skrivande stund inför den allvarligaste ekonomiska situationen sedan 90-talskrisen. En hägrande lågkonjunktur och historiska reallönesänkningar innebär att alltför många människor går mot en särskilt kall och bister vinter. För vissa har de senaste årens kriser varit det bästa som kunde ha hänt dem. Det anstår inte ett land som Sverige att låta champagnen flöda på Normalmstorg medan hårt arbetande människor i hela riket dukar under.

Inflationen är på väg ner och förhoppningsvis har den snart nått ett normalläge. Men det är viktigt att det inte bara är löntagarna som får betala för bekämpningen. Rapportens förslag syftar till att motverka just denna orättvisa och på både kort och lång sikt få ett mer rättvist och konkurrensutsatt banksystem.

Den här rapporten har visat på hur bankernas stora vinster inte är goda eller naturliga utan rätt och slätt orättvisa. Men man bör aldrig glömma att företag inte är moraliska agenter, utan ekonomiska. Vi kan och ska inte förvänta oss att ett bolag ska avstå från miljardbelopp på grund av sitt goda samvete. Ansvaret för att ställa orättvisan till rätta vilar därmed på politikens axlar. Att inte agera i det här läget vore att vara medlöpare i det största bankrånet i modern tid; storbankernas utsugning av det svenska folket.

BILAGA 1:

SVAR PÅ VANLIGA MOTARGUMENT OM BESKATTNING ELLER BEGRÄNSNING AV BANKERNAS VINSTER

I den här delen av rapporten kommer jag att bemöta vanliga motargument mot att vilja beskatta eller begränsa bankernas vinster.

1) Det är bra för alla om bankerna går bra och är stabila.

Swedbanks vd Jens Henriksson menar att de stora intäkterna är viktiga då de delvis försäkrar bankernas stabilitet och ger dem mer pengar att låna ut vilket stärker den övriga ekonomin.⁶¹ Det stämmer att så länge vi har privata banker, så ligger det i allmänintresset att bankerna är stabila och går med viss vinst. Men frågan handlar inte om vinstens vara eller icke vara, utan snarare dess storlek.

Ekvationen för en god samhällsekonomi är inte så enkel som ”ju högre vinst för bankerna desto bättre för ekonomin”. Det kan faktiskt förhålla sig tvärtom. En alltför finansialiserad ekonomi, med högre räntekostnader för hushållen och företag, lämnar mindre pengar över för konsumtion eller investeringar och hämmar därmed tillväxt, vilket är en av anledningarna till att en alltför hög nivå av privat skuldsättning ses som problematiskt inom den ekonomiska forskningen.⁶² Forskning från IMF pekar på att det finns ett sorts övre tak på när den privata sektorns skuld som del av GDP bidrar till ekonomisk tillväxt. Enligt rapporten går gränsen när de privata

61 Manfred Nyberg, Banktoppen: ”Samhällsekonomiska problem om vi inte tjänar pengar”, SVT, 2023-01-09.

62 Silvia Albrizio, Sonali Das, Christoffer Koch, Jean-Marc Natal och Philippe Wingender, ”Private Debt to Weigh on Global Economic Recovery”, IMF Blog, 2022-04-18, hämtad 2023-10-18.
; Mathias Drehmann, Mikael Juselius, och Anton Korinek, ”Navigating the long shadow of high household debt”, The Brookings Institution, 2023-07-14, hämtad 2023-10-18. ; Alexander Popov, Evidence on finance and economic growth, European Central Bank, 2017,

skulderna överstiger cirka 80-100 procent av BNP, då blir i stället effekten på tillväxt negativ.⁶³ Enligt SCBs statistik som sträcker sig till 2022 ligger den privata skulden som del av BNP för närvarande på 207 procent.⁶⁴ Ekonomisk forskning har även studerat något som ibland kallas för "the finance curse", det vill säga de negativa effekter en alltför stor finanssektor har för ekonomin. Studierna, som ofta har Storbritannien som exempel tack vare Londons status som Europas finanscentrum och den brittiska finanssektorns enorma storlek, pekar på hur finanssektorn monopoliserar välutbildat humankapital, felfördelar pengar till lågproduktiva industrier och ökar risken för och kostnaderna av finanskriser.⁶⁵ Men även Sverige har en stor banksektor, med ett beräknat värde på tre gånger BNP år 2021, dubbelt så stor som medianen i Europa.⁶⁶

Man kan också undra hur bankerna egentligen har fört affärerna fram till räntehöjningarna, om det nuvarande vinstregnet är absolut nödvändigt för att säkra verksamhetens stabilitets och lönsamhet. Enligt Finansinspektionen har de svenska bankernas vinster i genomsnitt legat över sina europeiska konkurrenter, även sett över en längre period.⁶⁷ Bolånemarginalerna var höga under lågränteperioden mellan 2008 och 2022 och både FI och Riksbanken bedömde innan det nuvarande ränteläget att bankernas lönsamhet och kapitalbuffertar låg på en god nivå.⁶⁸ Att övervinsterna skulle vara nödvändiga för att säkra bankernas stabilitet eller utlåningsförmåga framstår därför inte som särskilt troligt.

2) Vinsterna tillfaller bankernas aktieägare, som bland annat utgörs av pensionsbolag och på så sätt "kommer tillbaka" till folket.

Swedbanks vd säger vidare att den del av de höga vinsterna som går till aktieutdelningar bland annat tillfaller pensionsbolag, vilket därmed bidrar till samhällsnyttan. Det är naturligtvis sant. Men för att ta just Swedbank som ett exempel, behöver pensionsbolagen dela på vinsten med multinationella investmentbolag som BlackRock och Vanguard. Bara cirka 62 procent av aktieägarna är baserade i Sverige.⁶⁹ Bland privatpersoner ägs 64 procent av hushållssektorns aktieförmögenhet av personer med en årsinkomst på 1 miljon eller mer.⁷⁰ Det finns bättre sätt att finansiera samhällsnyttor på än

63 Jean-Louis Arcand, Enrico Berkes and Ugo Panizza, Too Much Finance? IMF Working Paper WP/12/161, IMF, 2012, s. 42.

64 SCB, "Konsoliderade skulder i förhållande till BNP", Statistiska Centralbyrån, 2023-09-29.

65 Andrew Baker, Gerald Epstein och Juan Montecino, The UK's finance curse? Costs and processes, Sheffield Political Economy Research Institute, University of Sheffield, 2018.

66 IMF, Sweden: Financial System Stability Assessment, March 16, 2023

67 Finansinspektionen, Bankbarometern, 2023-03-29, s. 17-18.

68 Finansinspektionen, "Bankernas bruttomarginal på bolån", 2023-08-29. ; Riksbanken, Finansiell stabilitet 2020-2, 2020-11-11, s 47, 57.

69 Swedbank, "Aktieägare", Swedbank AB, uppdateras månatligen, hämtad 2023-10-18.

70 SCB, "Fortsatt stark börs ledde till ökad aktieförmögenhet", Statistiska centralbyrån, 2023-08-31, hämtad 2023-10-18.

genom en kostnadschock för hushållen och ett miljardregn över storbankerna och de redan besuttna.

3) Bankernas totala vinstmarginaler inte är enormt höga jämfört med andra högt värderade bolag på Stockholmsbörsen.

Som det uttrycks i Dagens Industri 28 augusti 2023 i en artikel om bankskatt: ”Krav på att beskatta Ikeas eller Volvos ’övervinster’ hade sannolikt inte landat väl.”⁷¹ Detta är dock en haltande jämförelse på flera sätt.

Det stämmer att storbankernas avkastning på eget kapital (vilket är ett sätt att beräkna lönsamhet) ofta är mindre än den hos exempelvis IKEA, även om den ökat kraftigt under de senaste två åren.⁷² Men jämförelsen ignorerar orsakerna till den stora vinstökningen. Ifall IKEA:s vinster berodde på att privatpersoner mer eller mindre tvingades att köpa bokhyllor på avbetalning, och om priset för bokhyllan sedan plötsligt tredubblades, hade jämförelsen varit rimligare. Men så ser det som bekant inte ut.

Bankernas miljardregn beror inte på ökad försäljning som följd av bättre och/eller billigare produkter eller tjänster. Om något är motsatsen sann. Det rör sig snarare för bankerna om en lycklig slump, i kombination med en politik som har uppmuntrat (och i vissa fall inte lämnat något alternativ) till privat skuldsättning för att få tag på en bra bostad. Vidare kan knappast IKEA räkna med ett räddningspaket från staten ifall deras investeringar inte har betalats av sig.

4) Det är konsumentens ansvar att inte skuldsätta sig och att förhandla till sig en bra ränta.

Man kan hävda att den här rapporten ignorerar individens ansvar i att inte skuldsätta sig. Men det vore att bortse från de samhällseliga faktorerna som har gjort att den privata skuldsättningen har blivit så hög. Lågränteperioden sammanföll med en historisk bostadsbrist i en stor majoritet av Sveriges kommuner.⁷³ I Stockholm har andelen kommunala hyresrätter i bostadsbeståndet fallit med en tredjedel sedan 1992.⁷⁴ Under samma period ökade bostadspriserna kraftigt, med bland annat resultatet att de som kunde köpa och belåna sig resonerade att de ändå skulle tjäna pengar på det i slutändan.⁷⁵

71 Henrik Westman, ”Bankskatt fungerar lika illa överallt”, Dagens Industri, 2023-08-28. <https://www.di.se/ledare/bankskatt-fungerar-lika-illa-overallt/>

72 Finansinspektionen, Bankbarometern 9 oktober 2023, 2023-10-9, s 12-15. ; Allabolag, ”IKEA of Sweden AB”, Allabolag, hämtat 2023-18/10.

73 Boverket, ”Läget på bostadsmarknaden i riket”, Boverket, 2023-05-15, hämtad 18/10/2023. Se historisk graf längre ner på sidan.

74 Fredrik Thambert, En tredjedel av Stockholms kommunala hyresrätter borta, DN, 2022-04-19.

75 Ekonomifakta, ”Bostadspriser”, 2023-10-06, Ekonomifakta, hämtad 2023-10-18.

Det privata skuldberget är alltså resultatet av en förd politik och beror inte på oansvariga konsumenter.

Vad gäller individens ansvar i att förhandla med banken har vi redan konstaterat att konkurrensen är undermålig och att kunden som regel befinner sig i ett informationsunderläge gentemot bankerna.

5) Bankerna betalar redan avgifter för att minska risken för skattebetalarna vid bankkris och borde därför slippa extraskatter

Som vi tidigare har avhandlat betalar banker både riskskatt samt de avgifter som finansierar Resolutionsfonden och Insättningsgarantifonden, vilket ibland lyfts som ett motargument mot ytterligare eller höjda skatter för bankerna.

Låt oss börja med avgifterna som bankerna betalar till Riksgälden. Dessa åtgärder finns till som en sorts avgift för att kunna räkna med statens stöd i en finanskris och säkra finanssystemets stabilitet, vilket i grunden är en bra sak för både bankerna och allmänheten. Insättningsgarantifonden exempelvis finns till för att undvika så kallade bankrusningar i oroliga tider, det vill säga när insättare fruktar att deras pengar inte är säkra på banken och begär ut dem en masse, vilket ofta leder till bankens undergång. Det är därmed inte en skatt i traditionell mening utan ett pris man betalar för en tjänst. Riskskatten å andra sidan finns till för att kompensera för de stora icke-direkta kostnader som finanskriser medför.

Det finns olika sätt att argumentera för skatters vara eller icke vara. Jag vill argumentera för att de vägledande skatterättsliga principerna för en beskattning av bankerna borde vara skatteförmågeprincipen (att skatt ska betalas efter förmåga att göra det) och den socialpolitiska beskattningsprincipen (att använda skatter för att uppnå vissa socialpolitiska mål). Banksektorn är en särskild sektor som är tätt inflettad i staten och politiken, vars handlingar och utfall får vida konsekvenser för hela samhällsekonomin och långt ifrån en välfungerande marknad. Detta gör att de andra skatterättsliga principerna, likformighetsprincipen (där skatten bör vara rättvis och likformig för alla i en liknande social och ekonomisk situation) och neutralitetsprincipen (där skatter inte ska styra den skattskyldiges beteende) mindre relevanta då bankerna redan har en särställning i samhället och borde beskattas därefter. Med detta i beaktning kan vi konstatera att det i tider av kris inte alls är orimligt att de som kan betala mer borde göra det och att dessa pengar borde gå till dem som är i allra störst behov av dem. Och visst har storbankerna gott om förmåga att betala.

BILAGA 2:

KÄLLFÖRTECKNING

- Albrizio, Silvia. Das, Sonali. Koch, Christoffer. Natal, Jean-Marcoch. Wingender, Philippe. "Private Debt to Weigh on Global Economic Recovery", *IMF Blog*, 2022-04-18. Hämtad 2023-10-18.
<https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/04/18/blog04182022-weo-ch2-sm22>
- Allabolag, "IKEA of Sweden AB", *Allabolag*, hämtat 2023-18/10.
<https://www.allabolag.se/5560747551/bokslut>
- Andersson, Björn. Beechey, Meredith. Österholm, Peter Gustafsson. *Riksbankens köp av värdepapper 2015–2022*, Sveriges Riksbank, 2022-12-01.
- Baker, Andrew. Epstein, Gerald. Montecino, Juan. *The UK's finance curse? Costs and processes*, Sheffield Political Economy Research Institute, University of Sheffield, 2018.
<https://eprints.whiterose.ac.uk/143275/1/Bakerprocent20The-UKs-Finance-Curse-Costs-and-Processesprocent20final.pdf>
- Blix Grimaldi, Marianna, Crosta, Alberto, David, Åsa, Linder, Johan. *Värdet av en implicit statlig garanti för storbanker*, Finansinspektionen och Riksgälden, 2019-01-22.
<https://www.riksdagen.se/contentassets/9d88d47b4b234acd899ed5cf374757b9/2019-01-22-fokusrapport-implicit-statlig-garanti.pdf>
- Blix Grimaldi, Marianna. Christoffersson, Mats. Ikeda, Yuuki. Niemeyer, Jonas. *Systemically important banks: is there a TBTF premium?*, Penning- och valutapolitik 2021:2, Riksbanken, 2021-06-23
- Blume, Ebba/TT. "FI: Rörlig boränta har bitit hushållen i svansen", *SvD*, 2023-06-29.
<https://www.svd.se/a/2Bg6Gl/fi-rorlig-boranta-har-bitit-hushallen-i-svansen>
- Boverket, "Läget på bostadsmarknaden i riket", *Boverket*, 2023-05-15, hämtad 18/10/2023. Se historisk graf längre ner på sidan.
<https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknads-enkaten/region-kommun/riket/>
- Caesar, Julia. Så många tusenlappar kan du spara på att byta bank, *DN*, 2023-07-31.
<https://www.dn.se/ekonomi/sa-manga-tusenlappar-kan-du-spara-pa-att-byta-bank/>
- Carlsson Hauf, Jeanette. *Byta bank, komplettera eller klaga*, Konkurrensverket, 2018.
https://www.konkurrensverket.se/contentassets/16599ddfc4834bf1ad-3637c890d30b26/forsk-rapport_2018-4-bankmarknaden.pdf
- Cederblad, Johanna/TT. Därför prutar inte svensken, *SvD*, 2023-02-12.
<https://www.svd.se/a/y6mx6g/darfor-prutar-inte-svensken>

- IMF. *Sweden: Financial System Stability Assessment*, Internationella Valutafonden, 2023-03-16.
<https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2023/03/16/Sweden-Financial-System-Stability-Assessment-530943>
- Dahlberg, Joel. Bästa sättet att pruta på räntan: "Få känner till det", *SvD*, 2023-02-14.
<https://www.svd.se/a/15Vm8K/basta-sattet-att-pruta-pa-rantan-fa-kanner-till-det>
- Dahlberg, Joel. "Oväntad effekt kan driva upp boräntorna mer", *SvD*, 2023-09-02.
<https://www.svd.se/a/76wb9B/ovantad-effekt-kan-driva-upp-borantorna-efter-riksbankens-hojning>
- Drehmann, Mathias. Juselius, Mikael. Korinek, Anton. "Navigating the long shadow of high household debt", *Brookings*, 2023-07-14, hämtad 2023-10-18.
<https://www.brookings.edu/articles/navigating-the-long-shadow-of-high-household-debt/>
- Ekonomifakta, "Bostadspriser", 2023-10-06, *Ekonomifakta*, hämtad 2023-10-18.
<https://www.ekonomifakta.se/Fakta/makroekonomi/bostader/Bostadspriser/>
- Ekonomifakta, "Hushållens Skulder", *Ekonomifakta*, 2023-07-10.
<https://www.ekonomifakta.se/Fakta/makroekonomi/Hushallens-ekonomi/Hushallens-skulder/>
- ESV, "Inkomster i statens budget", *Ekonomistyrningsverket*, augusti 2023, Hämtat 23-10-18.
<https://www.esv.se/utfall-och-prognos/utfall-for-statens-budget/inkomster/?year=2023&month=1>
- FI, Drivkrafter bakom hushållens skuldsättning, *Finansinspektionen*, 2015-07-03.
<https://www.fi.se/contentassets/c72e73fd07124d9a8862fdce033d2cb7/drivkrafter-hush-skulder-150701-3.pdf>
- FI, "Bankernas bruttomarginal på bolån", *Finansinspektionen*, 2023-08-29.
<https://finansinspektionen.se/sv/publicerat/statistik/bankernas-marginal-pa-bolan2/>
- Finansdepartementet, *Riskskatt för vissa kreditinstitut*, September 2020.
- Finansinspektionen, *Bankbarometern 9 oktober 2023*, 2023-10-09.
<https://www.fi.se/contentassets/2d68727f26e946368bf90b4c16146f27/bankbarometern-q2-2023.pdf>
- Finansinspektionen, *FFFS 2017:23 amending Finansinspektionen's regulations (FFFS 2016:16) regarding amortisation of loans collateralised by residential property*. 2017-12-15.
<https://www.fi.se/contentassets/217df9e983fb49db930d4d564d9f0ddc/fs1723-eng.pdf>
- Finansinspektionen, "Bankernas bruttomarginal på bolån", *Finansinspektionen*, 2023-08-29.
<https://www.fi.se/contentassets/e55f2a51cfeb4237a113e905ec0e21ca/stabiliteten-finansiella-systemet-2020-2.pdf>
- Fredriksson, Olle. Frykström, Niklas. "Bad loans" and their effects on banks and financial stability, *Riksbanken*, 2019-03-14.
<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/ekonomiska-kommentarer/engelska/2019/bad-loans-and-their-effects-on-banks-and-financial-stability.pdf>
- Handelsbanken, *Delårsrapport Januari – juni 2023*, Svenska Handelsbanken AB, 2023-07-19.
- Handelsbanken, *Handelsbankens bokslutskommuniké Januari – december 2022*, Svenska Handelsbanken AB, 2023-02-08.

- Handelsbanken, *Delårsrapport Januari – september 2023*, Svenska Handelsbanken AB, 2023-10-18.
- Konkurrensverket, *Finansmarknaden – Konkurrens i kristider*, Konkurrensverket, januari 2023.
https://www.konkurrensverket.se/globalassets/dokument/informationsmaterial/rapporter-och-broschyrer/analys-i-korthet/analys-i-korthet_2023-2.pdf
- Konkurrensverket, *Konsumentskyddsrapport 2022*, Konkurrensverket, 2022.
<https://www.fi.se/contentassets/39e29bdde36b431d876246358a7f985e/konsumentskyddsrapport-2022.pdf>
- Konkurrensverket, "Oligopol", *Konkurrensverket*, hämtad 2023-10-18.
<https://www.konkurrensverket.se/konkurrens/om-konkurrens/oligopol/>
- Lindskog, Magnus och Lovéus, Hanna. *Importpriser, arbetskostnader och vinster – vilken roll har de spelat i inflationsdynamiken?*, 2023.
<https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/staff-memo/svenska/2023/importpriser-arbetskostnader-och-vinster---vilken-roll-har-de-spelat-i-inflationsdynamiken.pdf>
- Mazzucato, Mariana. Ryan-Collins, Josh. Gouzoulis, Giorgos. Mapping modern economic rents: the good, the bad, and the grey areas, *Cambridge Journal of Economics*, Volume 47, Issue 3, 2023.
- Nordea, *Halvårsrapport 2023*, Nordea Bank Abp, 2023-07-17.
- Nordea, *Års- och Hållbarhetsredovisning 2022*, Nordea Bank Abp, 2023-03-01.
- Nordea, *Rapport för tredje kvartalet 2023*, Nordea Bank Abp, 2023-10-19.
- Nyberg, Manfred. Banktoppen: "Samhällsekonomiska problem om vi inte tjänar pengar", SVT, 2023-01-09.
<https://www.svt.se/nyheter/inrikes/banktoppen-samhallsekonomiska-problem-om-vi-inte-tjanar-pengar>
- Popov, Alexander. *Evidence on finance and economic growth*, European Central Bank, 2017.
<https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpwps/ecb.wp2115.en.pdf>
- Realtid.se. Wykman efterlyser digitala amorteringsunderlag – "Mitt tålamod är slut", *Realtid*, 2023-03-15.
<https://www.realtid.se/wykman-efterlyser-digitala-amorteringsunderlag-mitt-talamod-ar-slut/>
- Regeringskansliet, "Statens budget i siffror", Regeringskansliet, hämtad 2023-10-17. <https://www.regeringen.se/sveriges-regering/finansdepartementet/statens-budget/statens-budget-i-siffror/>
- Reuters, European countries imposing windfall taxes on banks, *Reuters*, 2023-08-08. <https://www.reuters.com/business/finance/european-countries-imposing-windfall-taxes-banks-2023-08-08/>
- Reuterskiöld, Annie. Larm inifrån superdepartementet: "Regeringens slarv kostar miljarder", *DN*, 2023-02-22.
<https://www.dn.se/sverige/larm-inifran-superdepartementet-regerings-slarv-kostar-miljarder/>
- Riksbanken, *Finansiell stabilitet 2020:2*, 2020-11-11.
https://www.riksbank.se/globalassets/media/rapporter/fsr/svenska/2020/201111/finansiell-stabilitetsrapport-2020_2.pdf

- Riksbanken, *Remissvar om promemorian Riskskatt för vissa kreditinstitut*, Sveriges Riksbank, 2020-11-13.
<https://www.riksbank.se/globalassets/media/remisser/riksbankens-remissvar/svenska/2020/remissvar-om-promemorian-riskskatt-for-vissa-kreditinstitut.pdf>
- Riksbanken, "Styrränta, in- och utlåningsränta", Sveriges Riksbank, hämtad 2023-10-17.
<https://www.riksbank.se/sv/statistik/sok-rantor--valutakurser/styrranta-in--och-utlaningsranta/>
- Riksbanken, "Innehav av värdepapper i svenska kronor", Sveriges Riksbank, 2023-10-02.
<https://www.riksbank.se/sv/marknader/riksbankens-vardepappersinnehav/>
- Riksbanken, "Thedéen: Riksbanken behöver återställa sitt kapital", Sveriges Riksbank, 2023-10-24.
<https://www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/tal-och-presentationer/2023/thedeen-riksbanken-behover-aterstalla-sitt-kapital/>
- Riksgälden, "Resolutionsavgifterna för 2023 är nu betalda", Riksgäldskontoret, 2023-09-04.
<https://www.riksghalden.se/sv/press-och-publicerat/pressmeddelanden-och-nyheter/nyheter/2023/resolutionsavgifterna-for-2023-ar-nu-betalda/>
- Riksrevisionen, *SBAB – mervärde, mångfald och konkurrens?* RiR 2012:19, Riksrevisionen, Riksdagens internttryckeri, Stockholm 2012.
https://www.riksrevisionen.se/download/18.78ae827d1605526e94b30206/1518435475028/Anpassad_12_19_SBAB.pdf
- Roos, John Magnus(red). *Konsumtionsrapporten 2020 [Acceleration]*, 2020.
https://www.gu.se/sites/default/files/2020-12/konsumtionsrapportprocent202020_klar_0.pdf
- SBAB, *Delårsrapport Januari–juni 2023*, SBAB Bank AB, 2023-07-19.
- SBAB, "Ägarstyrning", SBAB Bank AB, 2023-05-10.
https://www.sbab.se/1/om_sbab/bolagsstyrning/bolagsstyrning/agarstyrning.html
- SBAB, *2022 Årsredovisning*, SBAB Bank AB, 2023-03-24.
- SCB, "Konsoliderade skulder i förhållande till BNP", *Statistiska Centralbyrån*, 2023-09-29
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/finansmarknad/finansrakenskaper/finansrakenskaper-kvartal-och-ar/pong/tabell-och-diagram/arstabeller/konsoliderade-skulder-i-forhallande-till-bnp/>
- SCB, "Sparräntor släpar efter när bolåneräntor stiger", *Statistiska Centralbyrån*, 2022-11-28, hämtad 2023-10-18.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/redaktionellt/sparrantor-slapar-efter-nar-bolanerantor-stiger/>
- SCB, "Svenskar har höga skulder jämfört med andra europeer", *Statistiska Centralbyrån*, 2023-04-25.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/artiklar/2023/svenskar-har-hoga-skulder-jamfort-med-andra-europeer/>
- SCB, "Fortsatt stark börs ledde till ökad aktieförmögenhet", *Statistiska centralbyrån*, 2023-08-31, hämtad 2023-10-18.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/finansmarknad/aktieagarstatistik/aktieagarstatistik/pong/statistiknyhet/aktieagarstatistik-2023aktieagarstatistik-juni-20233h1/>
- Schwerhoff, Gregor. Edenhofer, Ottmar.Fleurbay, Marc. Taxation of economic rents, *Journal of Economic Surveys*, 34: 2020.

- SEB, *Kvartalsrapport Andra kvartalet 2023 | Januari – juni 2023*, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-07-18.
- SEB, *Års- och Hållbarhetsredovisning 2022*, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-03-01.
- SEB, *Kvartalsrapport Tredje kvartalet 2023 | Januari – september 2023*, Skandinaviska Enskilda Banken AB, 2023-10-25
- Sima, Jonna. I gängens skugga har färre råd med blöjor, *Aftonbladet*, 2023-04-15.
<https://www.aftonbladet.se/ledare/a/eJemOR/stadsmissionen-larmar-allt-fler-har-inte-rad-med-mjolk-och-blojor>
- SOU 2016:76, *Skatt på finansiell verksamhet*, 2016.
<https://www.regeringen.se/content-assets/2d422e1e913e4aef8d3578c89c38e593/skatt-pa-finansiell-verksamhet-hela-dokumentet-sou-201676>
- Svenskt Näringsliv, "Övervinster är ett hittepå-begrepp", *Svenskt Näringsliv*, 2017-08-18.
https://www.svensktnaringsliv.se/regioner/gavleborg/overvinster-ar-ett-hittepa-begrepp_1118947.html
- Swedbank, *Delårsrapport Andra kvartalet | januari – juni 2023*, Swedbank AB, 2023-07-18.
- Swedbank, *Års- och hållbarhetsredovisning 2022*, Swedbank AB, 2023-02-24.
- Swedbank, *Delårsrapport Tredje kvartalet | januari – september 2023*, Swedbank AB, 2023-10-26.
- Swedbank, "Aktieägare", Swedbank AB, uppdateras månatligen, hämtad 2023-10-18.
<https://www.swedbank.com/sv/investor-relations/aktien/aktieagare.html>
- Thambert, Fredrik, En tredjedel av Stockholms kommunala hyresrätter borta, *DN*, 2022-04-19.
<https://www.dn.se/ekonomi/mer-an-var-tredje-kommunal-hyresratt-borta-i-stockholm-sedan-1990-talet/>
- Thambert, Fredrik. Ärlemyr, Hilda. Adin Fares, Nora. "Sex av tio kommuner: Elever äter mer skolmat, *DN*, 2023-02-14.
<https://www.dn.se/sverige/sex-av-tio-kommuner-elever-ater-mer-skolmat/> ;
- TT, Klart med tillfällig skatt för elproducenter, *SvD*, 2023-02-22.
<https://www.svd.se/a/76BKkK/klart-med-tillfallig-skatt-for-elproducenter>
- von Seth, Carl Johan. "Bankvinsterna går hand i hand med brakförlust för skattebetalarna", *DN*, 2023-10-27.
<https://www.dn.se/ekonomi/carl-johan-von-seth-bankvinsterna-gar-hand-i-hand-med-brakforlust-for-skattebetalarna/>
- Westman, Henrik, "Bankskatt fungerar lika illa överallt", *Dagens Industri*, 2023-08-28.
<https://www.di.se/ledare/bankskatt-fungerar-lika-illa-overallt/>
- Wetterberg, Gunnar. *Pengarna och Makten: riksbankens historia, Sveriges riksbank: 2018*.
<https://www.riksbank.se/sv/om-riksbanken/historia/pengarna-och-makten---boken-om-riksbankens-historia/>
- Örstadius, Kristoffer. Fakta i frågan: Är inflationen farlig?, *DN*, 2022-06-29.
<https://www.dn.se/sverige/fakta-i-fragan-ar-inflationen-farlig/>

Tankesmedjan

Tiden vill stimulera progressiv debatt kring de avgörande utmaningar som samhället står inför: klimatomställning, trygghet i förändring och minskad ojämlikhet.

Tankesmedjan Tiden vill visa att det är möjligt att driva progressiv politik i en tid som är både globaliserad och lokal. Vi vill visa att en sådan politik varken behöver vara dogmatisk, låst vid sin historia eller ett resultat av kortsiktiga kampanjstrategier och triangulering.

Vi deltar i den politiska debatten, analyserar samhällsproblem, tar fram rapporter med reformförslag och ordnar seminarier.

Tankesmedjan Tiden ger även ut den socialdemokratiska idétidskriften Tiden.

tankesmedjan
TIDEN